

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za sociologiju

UTJECAJ OVISNOSTI RODITELJA NA
DELINKVENTNO PONAŠANJE I OVISNOST
MALOLJETNIKA- ANALIZA SLUČAJA U GRADU
ZAGREBU

Završni rad

Student: Sara Čavrag
Mentor: izv. prof. dr. sc. Irena Cajner Mraović

Zagreb, lipanj 2017.

SADRŽAJ:

1.UVOD	2
2.MALOLJETNIČKA DELINKVENCIJA I ZLOUPORABA DROGE	3
2.1.TRENDVI MALOLJETNIČKE DELINKVENCIJE U EUROPI	4
2.2. TRENDVI MALOLJETNIČKE DELINKVENCIJE U SVIJETU	5
2.3. PREGLED STATISTIČKIH PODATAKA ZLOUPORABE DROGE U HRVATSKOJ	6
3.OBITELJ I DELINKVENCIJA MALOLJETNIKA	7
3.1 BOLESTI OVISNOSTI RODITELJA KAO RIZIČNI ČIMBENIK DELINKVENCIJE MALOLJETNIKA.....	9
4. ANALIZA SLUČAJA KAZNENOG DJELA PROTIV IMOVINE.....	9
4.1.KAZNENO DJELO	10
4.2.OSOBNOST, PONAŠANJE, TIJEK ŠKOLOVANJA, OBITELJSKE PRILIKE I RANIJE SOCIJALNOZAŠTITNE I KAZNENOPRAVNE INTERVENCIJE.....	13
4.3 RIZIČNI ČIMBENICI U OBITELJI	14
5.ZAKLJUČAK	15
6. LITERATURA.....	17

1.UVOD

Zloupotrebavanje droga predstavlja veliki društveni problem koji se povezuje uz delinkvenciju, a često započinje u maloljetničkim godinama. Delinkventno ponašanje je ponašanje kojim se krše društvene norme, a maloljetnicima se u Hrvatskoj smatraju sve osobe između 14 i 18 godina (Zakon o sudovima za mladež, NN 84/2011 čl.1). Maloljetnici imaju drugačiji kazneni zakon kojem je svrha promijeniti maloljetnikovo ponašanje, a ne kazniti ga. Shodno tome, važno je proučavati fenomene koji uzrokuju delinkventno ponašanje, kao i načine na koje se ono može ispraviti.

Maloljetnička delinkvencija uključuje kaznena djela, ali i oblike ponašanja koja ne moraju biti kriminalna kao što su bježanje od kuće, izostajanje iz škole i ne poštivanje roditelja (Shoemaker, 2008; 3). Obitelj u kojoj maloljetnik živi može predstavljati i rizični i zaštitni čimbenik. Velik broj studija pokazuje kako devijantnost roditelja ima snažan utjecaj na delinkventno ponašanje. Posljedice mogu biti razarajuće i dugotrajne; djeca devijantnih roditelja mogu postati sami delinkventni (Sigel, Welsh 2010; 178). Takva pojava, u kojoj maloljetnik postaje delinkventan nakon odrastanja u negativnoj okolini, naziva se međugeneracijska transmisija nasilja. Radi se o obrascu ponašanja koji maloljetnik preuzima od svojih roditelja. Konkretno je riječ o nasilnom ponašanju, ali samim time je vidljiv snažan utjecaj delinkventnosti roditelja na maloljetnike.

Cilj ovog završnog rada je analizirati etiologiju ovisnosti maloljetnih delinkvenata uz prikaz rizičnog čimbenika ovisnosti kod roditelja. U svrhu boljeg upoznavanja s pojmom maloljetničke delinkvencije, uz teorijski pristup ovom problemu, prikazat će se i trendovi maloljetničke delinkvencije u Europi i svijetu te statistički podaci o maloljetničkoj delinkvenciji u Hrvatskoj. Temeljem obrasca za analizu slučaja koji se koristi u istraživanju kriminaliteta maloljetnika koje provode Hrvatski studiji i Udruga sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i drugih stručnjaka za mladež, prikazat će se analiza slučaja maloljetnog ovisnika čiji su roditelji ovisnici o opijatima.

2.MALOLJETNIČKA DELINKVENCIJA I ZLOUPORABA DROGE

Zloupotrebavanje droge vrlo često započinje mladenačkim eksperimentiranjem, a u nekim slučajevima može dovesti do prave ovisnosti. Radoznalost, obiteljske prilike, emocionalni problemi ili pritisak vršnjaka samo su neki od mogućih razloga konzumacije opojnih sredstava. Najčešće korištene droge su marihuana, kokain, heroin te ostale droge pod koje spadaju anestetičke droge, inhalanti, sedativi, halucinogene droge i slično (Siegel, Welsh 2010: 257).

Korištenje droga kod maloljetnika nije jednako raspoređeno prema socijalnim i geografskim karakteristikama (Shoemaker 2008:191). Studije pokazuju da postoji povijesni redoslijed popularnosti nekih droga, kao što je marihuana, ali i pojavljivanje novih droga u svakoj generaciji. Liječenje korisnika droga je teško zbog ovisničke snage mnogih droga koja može biti fizička ili psihička (Shoemaker 2008: 192).Istraživanja tvrde da oni koji započnu sa konzumacijom droga u mlađim godinama, prije adolescencije, imaju veći rizik nastaviti koristiti i zloupotrebljavati droge, nego oni koji su prvi put konzumirali drogu u kasnijim godinama (Shoemaker 2008: 199, prema: Ericson 2001: 1). Samim time, može se zaključiti da maloljetnici imaju veći rizik od stvaranja ovisnosti o drogama što u konačnici rezultira i težim liječenjem same ovisnosti.

Povezanost između zloupotrebavanja droga i delinkvencije je utvrđena u različitim oblicima. Zločin može biti instrument razmjene droge (Siegel, Welsh, 2010: 267) ili korisnici droga mogu počiniti zločin kako bi si priuštili drogu. Korisnici droga češće se izlažu rizicima obzirom da su njihove inhibicije manje upravo zbog korištenja supstanca (Siegel, Welsh: 2010: 267). Zbog toga se mogu češće dovesti do kriminalnih radnji. Istraživanje na ovu temu proveo je Delbert Elliot u Institutu bihevioralnih znanosti na Sveučilištu u Coloradu te rezultati njegovog istraživanja pokazuju znatnu povezanost između delinkvencije i zloupotrebavanja droga. Ipak, uzročno posljedični odnos nije posve utvrđen. Generalno, zloupotrebavanje droga je oblik delinkventnog ponašanja, ali ne i uzrok delinkvencije (Siegel, Welsh 2010:269).

2.1.TRENDOVI MALOLJETNIČKE DELINKVENCije U EUROPI

Fenomen maloljetničke delinkvencije proučavaju mnogi znanstvenici. Iako ona uz sebe veže mnoštvo pitanja, jedno od važnijih propituje je li delinkvencija normalna, sveprisutna i transnacionalna. Odnosno, postavlja se pitanje postoji li obrazac sličnog ponašanja u prekršajnom ponašanju maloljetnika diljem svijeta i postoje li neke važne razlike (Junger Tas et al, 2010: 1). Kako bi to pitanje bilo odgovoreno, potrebno je usporediti trendove maloljetničke delinkvencije u različitim državama.

Istraživanja koja će se spominjati u ovom radu, provedena su putem ISRD (International Self-report Delinquency) studije, koja predstavlja međunarodno istraživanje i objašnjenje maloljetničke delinkvencije. Istraživanje pokazuje da manji udio prijestupnika u Europi čini ozbiljne ili velike prekršaje. Najveća je razlika vidljiva između bivših socijalističkih država i ostalih država prema imovinskim prekršajima i krađama u dućanima. Stopa prevalencije u gradovima središnje i istočne Europe, niža je nego u gradovima Zapadne Europe (Junger-Tas et al, 2010: 424).

Po pitanju alkohola i droge, autori napominju kako je važno naglasiti da konzumacija alkohola i lakših droga nije u svim Europskim zemljama prekršaj. Istraživanje pokazuje kako je korištenje alkohola učestalo u svim državama kod maloljetnika između 12 i 15 godina uz određene varijacije. Primjerice, konzumacija alkohola je puno veća u središnjoj i Istočnoj Europi nego u Zapadnoj. U južnijim zemljama, kao što su Španjolska i Italija, prijavljena je također visoka stopa konzumacije alkohola. U tim je zemljama korištenje alkohola integrirano u svakodnevicu, s obzirom da se alkohol konzumira tokom obroka (Junger-Tas et al, 2010:425).

Prema istom izvoru (Junger-Tas et al, 2010:425) korištenje droga uglavnom podrazumijeva korištenje lakih droga i to je manje je učestala pojava nego korištenje alkohola. Također, isto istraživanje pokazuje kako će se maloljetnici često pogrešno ponašati kada su među vršnjacima. Istraživanje je pokazalo i neke zanimljivosti vezane uz migracije i delinkventnost. Prva ili druga generacija imigranata imaju veće stope delinkventnosti nego izvorno rođeni maloljetnici. Ipak, to ne vrijedi za sve države i za sve prekršaje. Primjerice, u

Njemačkoj i Nizozemskoj migranti iz Turske čine više neozbiljnih prekršaja, ali manje krađa u dućanima (Junger-Tas et al, 2010:425).

2.2. TRENDOVI MALOLJETNIČKE DELINKVENCije U SVIJETU

International Self-report Delinquency 2 istraživanje, čije neke rezultate prenosi ovaj rad, većinski je obrađivao Europske zemlje. Ipak, istraživanje je provedeno i na području Sjeverne i Južne Amerike.

Jedna trećina učenika od sedmog do devetog razreda u Kanadi prijavljuje sudjelovanje u delinkventnim aktivnostima a više je učenika sudjelovalo u imovinskim deliktima nego u nasilnim deliktima. Stopa delinkventnog ponašanja je veća u višim razredima i češća kod dječaka. Maloljetnici su delinkventne radnje češće činili u društvu vršnjaka (Savoie, 2010:137).

Istraživanje provedeno u SAD-u autori opisuju kao iznimku s obzirom da SAD ima drugačiju politiku po pitanju alkohola, droga, školovanja, veći je broj migranata i slično. Iako je po nekim rezultatima SAD statistički sličan Kanadi, javljaju se i neke razlike, koje će ovdje biti istaknute. Očekivano, postoje razlike među spolovima, primjerice: osobe muškog spola su češće žrtve pljačke ili iznude. Ne postoji razlika među spolovima po pitanju zlostavljanja ili napada niti u konzumaciji lakših i teških droga te alkohola. Također, ne postoji razlika u vjerojatnosti dječaka i djevojčica u sudjelovanju u rizičnom ponašanju (Marshall, He, 2010:153).

Sedmi, osmi i deveti razredi prijavljuju podjednaku učestalost slučajeva u kojima su bili žrtve pljačke ili napada. Učenici u višim razredima imaju veće šanse dugogodišnjeg korištenja droga, alkohola i rizičnog ponašanja (Marshall, He, 2010:153). Veličina grada također ima utjecaj na stopu delinkventnosti. Veliki gradovi prijavljuju veće stope, prate ih srednji gradovi, dok najmanji gradovi imaju najmanje stope delinkvencije (Marshall, He, 2010: 153). Uz to, postoji i razlika između privatnih i državnih škola. Istraživanje pokazuje da Američke državne škole imaju veću stopu rizičnog ponašanja.

Podaci iz Južne Amerike, točnije Venezuele, pokazuju kako učenici imaju jako male stope delinkventnosti. Najčešći delikt čini grupna tučnjava (Birckbeck et al, 2010:396). Spol i

ovdje predstavlja značajnog prediktora delinkvencije, prema kojem muškarci gotovo dvostruko češće nego žene prijavljuju delinkventnost. Većina delinkventnog ponašanja se smatra grupnim fenomenom, a ne individualnim ponašanjem (Birckbeck et al, 2010:397).

Možemo zaključiti kako svaka država ima specifičan obrazac delinkventnog ponašanja, koji se nekada i preklapa s ostalim državama, ali ga je ipak potrebno promatrati samostalno s obzirom da on ovisi o mnoštvu čimbenika koji su svugdje različiti.

2.3. PREGLED STATISTIČKIH PODATAKA ZLOUPORABE DROGE U HRVATSKOJ

Podaci Ureda za suzbijanje zlouporabe droga pokazuju kako se trenutno kroz Europski sustav ranog upozoravanja prati preko 500 novih psihoaktivnih tvari koje su detektirane u zadnjih nekoliko godina, dok je na području Hrvatske u proteklih 5 godina identificirano 75 novih droga (od čega njih 19 u 2015.godini) (Kujundžić, 2016).

Većina prekršaja odnosi se na posjedovanje droge za osobnu uporabu, a čine ga mlađe osobe od 30 godina, a kod maloljetnika najčešće stariji maloljetnici. Broj maloljetnih počinitelja ove vrste je veći na području Pule i Rijeke nego u ostalim sredinama. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u 2015. godini vidljivo je da je srednja dob prve uporabe bilo kojeg sredstva 16,1 godina. Srednja dob prvog uzimanja heroina je 20,1 godina a srednja dob prvog intravenoznog uzimanja 21. Srednja dob prvog dolaska na liječenje je 26,7 godina (Kujundžić, 2016)

Prosječna dob liječenih osoba u registru 2015.godine prema Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo za muškarce iznosi 35,6 godina a za žene 34,5 godina. Glavni povod za uzimanje droge (opijata) predstavlja utjecaj vršnjaka i/ili partnera (29.4%) a slijede znatiželja (19,1%), psihološki problemi (13.4) te zabava, dosada, problemi u obitelji, želja za samopotvrđivanjem, neznanje o štetnim posljedicama i problemi u školi (Kujundžić, 2016)

Roditelji su za zlouporabu marihuane u 41% slučajeva saznali već u prvoj godini konzumacije, dok su za zlouporabu opijata u 31% slučajeva saznali nakon 2-3 godine konzumacije. Od ukupnog broja liječenih u 2014.godini 587 (7,5%) su u adolescentnoj dobnoj skupini. Od toga ih je 87,6% uzimalo kanabinoide, 3,4% amfetamine i 2% heroin (Kujundžić, 2016)

Gotovo svaki treći adolescent bio je na liječenju u Službi za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti Zavoda za javno zdravlje „dr.Andrija Štampar“ u Zagrebu. Svaki peti je bio na odjelu za mentalno zdravlje u sustavu Službi za promicanje zdravlja Zavoda za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije. Gledajući one koji su liječeni stacionarno, najviše ih je bilo u Psihijatrijskoj bolnici Vrapče (13 osoba- 2,2%) (Kujundžić, 2016).

Na školovanju se nalazi 47 ovisnika o opijatima (0,7%), od čega je 13 učenika i 34 studenata.Među osobama liječenim zbog uzimanja neopijata u 2014. godini bilo je 596 (38%) osoba koje se još školuju, što je nešto više nego godinu ranije. Na liječenje zbog zlorabe kanabinoida ovisnici dolaze ranije nego heroinski ovisnici. Također, dob je prvog konzumiranja takvih droga nešto kasnija nego što je kod heroinskih ovisnika što ukazuje na stabilizaciju. (Kujundžić, 2016).

Za kaznena djela zlorabe droga u 2015. godini prijavljeno je 1.145 odraslih osoba, 190 mlađih punoljetnika i 91 maloljetna osoba. U 2015. godini se osjetno smanjio broj prijavljenih mlađih punoljetnih i maloljetnih osoba (Kujundžić, 2016).

3.OBITELJ I DELINKVENCIJA MALOLJETNIKA

Obitelj može imati ulogu stvaranja ili prevencije delinkvencije (Shoemaker 2008; 139). Samim time, obitelj može biti zaštitni ili rizični čimbenik i utjecati na maloljetnikovu izloženost delinkventnom ponašanju.

Kao zaštitni čimbenik, obitelj može biti prva linija obrane, koja može usmjeriti maloljetnika na ispravan put. Dobri međusobni odnosi u obitelji, adekvatno mjesto stanovanja obitelji, zadovoljavajuća primanja u obitelji, iskrenost prema roditeljima; samo su neke od kvaliteta funkcionalne obitelji koja može maloljetnika zaštititi i odgojiti. Dobro roditeljstvo smanjuje rizik delinkventnosti za djecu koja žive u kriminalnim četvrtima (Siegel, Welsh, 2010:169).Unatoč tome, obitelj može biti i rizičan čimbenik.

Mnogi stručnjaci vjeruju da je disfunkcionalna obitelj ključna u razvoju emocionalnih nedostataka koji postupno vode do dugoročnih socijalnih problema (Siegel, Welsh, 2010:169). Obitelj dakle, može utjecati na maloljetničku delinkvenciju kroz više aspekata.

Važno je naglasiti kako je tradicionalna obitelj u kojoj je otac autoritet, u kojoj postoje patrijarhalni odnosi i zajednički rad roditelja i djece zamijenjena novim oblikom suvremene obitelji. U takvoj obitelji otac više nije autoritet, supružnici su predstavljeni kao suparnici, a obitelj nema toliko međugeneracijskog iskustva kao što ga je imala u tradicionalnoj obitelji. U suvremenoj obitelji se mijenja i uloga majke koja više nije isključivo kućanica te može izdvojiti manje vremena za svoju djecu. U Americi su oko tri četvrtine svih majka djece školske dobi zaposlene (Siegel, Welsh, 2010:170).

Razvod roditelja može predstavljati rizičan čimbenik, s obzirom da razvedeni roditelji provode manje vremena sa svojom djecom te stoga manje ispunjavaju njihove potrebe. Prema Siegelu i Welshu (2010:170); 40% Europsko Američke djece i 75% Afričko Američke djece će doživjeti roditeljsku separaciju ili razvod prije nego napune 16 godina, a velik broj te djece će doživjeti višestruke poremećaje u obitelji. Situacija ni u Europi nije znatno bolja. Na razini Europske unije godišnje se razvede gotovo milijun brakova, iz čega proizlazi da se skoro svaki drugi sklopljeni brak razvede (Nežić, 2016). Navedene brojke ukazuju na visoku zastupljenost razvoda što može dovesti i do visokih brojki maloljetničke delinkvencije. U svojoj studiji o učinku roditeljskog odsustva, sociologinja Sara McLanahan otkriva da su djeca koja su odrastala odvojena od svojih bioloških očeva prosječno manje uspješna nego djeca koja su odrastala sa oboje bioloških roditelja (Siegel, Welsh, 2010:174).

Međutim, ne završavaju svi nesretni brakovi razvodom, već se neki nastavljaju u konfliktnoj atmosferi (Siegel, Welsh, 2010:175). Učestalo roditeljsko svađanje ili čak nasilje ne može utjecati pozitivno na ostale članove obitelji. Poveznica između roditeljskog konflikta i delinkvencije je ustanovljena prije više od 50 godina kada je F. Ivan Nye otkrio da je dječja percepcija zadovoljstva roditeljskog braka značajan prediktor delinkvencije (Siegel, Welsh, 2010: 175).

Osim navedenog, obitelj može predstavljati rizični čimbenik kroz još nekoliko aspekata kao što su genetski faktor, roditeljske vještine ali i zlouporaba droga.

3.1 BOLESTI OVISNOSTI RODITELJA KAO RIZIČNI ČIMBENIK DELINKVENCIJ MALOLJETNIKA

Adolescenti iz obitelji čiji roditelji imaju probleme sa alkoholom ili drogama su u dobi od 16 godina pokazivali lošije mentalno zdravlje, negativno samopoštovanje, negativnu sliku o sebi sa velikim brojem proživljenih traumatskih životnih iskustava. Adolescentice iz takvih obitelji su češće pušile, češće su pokazivale suicidalno ponašanje ili su pokušale suicid u odnosu na adolescente iz tzv. normalnih obitelji (Utjecaj nasljednih čimbenika, 2013).

Djeca roditelja koji zloupotrebljavaju drogu imaju veće šanse biti umiješani u zlouporabu droga i delinkventnost nego djeca roditelja koji ne konzumiraju droge. Poveznica može biti na biološkoj bazi: roditeljska zlouporaba droga može uzrokovati kod djece neurološke poremećaje koji su povezani s delinkvijencijom (Siegel, Welsh, 2010:179).

Bolest ovisnosti kod roditelja sama po sebi predstavlja rizičan čimbenik. Takvi roditelji ne mogu biti pozitivan primjer svojoj djeci s obzirom na njihov trenutni životni stil. Osim toga, vrsta odgoja koju takvi roditelji pružaju postaje upitna, kao i socio-ekonomski uvjeti života koji često nisu adekvatni za maloljetnika. U takvoj situaciji, maloljetnik biva pogrešno odgajan, osjeća frustraciju i nezadovoljstvo, nastoji više vremena provoditi izvan kuće te ne stvara odgovoran odnos prema svojim obvezama. Takvi maloljetnici, osim što mogu postati delinkventi, mogu započeti i eksperimentiranje sa drogama, koje ih može odvesti do krajnje ovisnosti.

4. ANALIZA SLUČAJA KAZNENOG DJELA PROTIV IMOVINE

Analizirani dosje bavi se kaznenim djelom iz članka 216. stavak 1. Kaznenog zakona; uništenje ili oštećenje javnih naprava, odnosno kaznenim djelom protiv imovine. Dana 2. prosinca 2010. Godine u poslijepodnevnim satima u Zagrebu, društvo četiri maloljetnika i jednog djeteta su u nakani protupravnog stjecanja tuđih pokretnih stvari došli do kuće u izgradnji te iz nezaključanog prostora gradilišta u više navrata uzeli i u zajedničku korist zadržali fasadni stiropor i lijepilo za unutarnje građevinske radove, ukupne vrijednosti oko 2.500,00 kn. Zahvaljujući dojavu, policajci pregledavaju napuštenu kuću u Zagrebu te

uočavaju 5 muških osoba koje su preslagivale pakete stiropora, koji nakon izdane zapovijedi da se zaustave, počinju bježati.

Prema službenoj zabilješci, jedan od maloljetnika objašnjava kako je sa društvom boravio u napuštenoj kući u Zagrebu, te sa nakanom da ju izoliraju kako bi im bilo toplije, odlučuju ukrasti građevinski materijal iz nedalekog prostora gradilišta. Na općinskom kaznenom sudu za maloljetnike u Zagrebu, uvidima u izvješća Centra za socijalnu skrb Zagreb određuju se različite odgojne mjere prema svakom počinitelju.

Uvidom u izvješće Centra za socijalnu skrb, za jednog počinitelja utvrđeno je da se radi o maloljetniku koji odrasta u nestimulativnim uvjetima, uz majku koja je od rane mladosti ovisnica o opijatima, bez kapaciteta i autoriteta.

4.1.KAZNENO DJELO

Maloljetniku koji je izveo kazneno djelo protiv imovine je ovo prvo kazneno djelo. Ne postoje ostala djela u stjecaju. Namjera za izvršenje djela stvorena je više dana prije, a osnovni motiv je bio stjecaj imovine. Maloljetnik se u ovom kaznenom djelu vodi kao sudionik, a djelo je počinjeno u sudioništvu sa više maloljetnih osoba. U ovom kaznenom djelu nema žrtve.

Pomoću izvješća Centra za socijalnu skrb, utvrđuje se da maloljetnik odrasta u nestimulativnoj obiteljskoj sredini. Unatoč pruženoj stručnoj pomoći obiteljska situacija se nije popravila te je maloljetnik upućen na stacionarnu obradu u Dom za odgoj djece i mladeži 22. veljače 2011.godine.

Iz razgovora sa voditeljicom dijagnostike doznaje se da je nužno maloljetnika izdvojiti iz obitelji a s obzirom da se radi od petnaestogodišnjem dječaku čiji su poremećaji u ponašanju velikim djelom posljedica odrastanja bez potrebne podrške i poticaja te maloljetnik dobiva odgojnu mjeru upućivanja u odgojnu ustanovu u Dom za odgoj djece i mladeži.

Maloljetnik je u odgojnom domu Mali Lošinj pokazao značajan napredak. Ondje je upisao srednju školi; struka konobar. Imao je vrlo dobar uspjeh i mali broj izostanaka. S obzirom na pozitivan pomak, dozvoljen mu je i odlazak kući na vikend.

14. lipnja 2012. godine na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu maloljetniku je obustavljena odgojna mjera upućivanja u odgojnu ustanovu i zamijenjena odgojnom mjerom pojačane brige i nadzora uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi.

U rujnu 2012. godine uključuje se u Dom za odgoj djece i mladeži Zagreb. Također upisuje i drugi razred Ugostiteljsko- turističkog učilišta, međutim ne polazi nastavu pa 2013/14. godine ponovo upisuje drugi razred. Već u listopadu 2012. godine sve češće izostaje i u Domu za odgoj djece i mladeži.

Maloljetnik 2. studenog 2012. godine završava na liječenju u Psihijatrijskoj bolnici za djecu i mladež zbog napadaja agresije, panike, grčenja mišića i dezorijentiranosti. Konzumirao je sredstva ovisnosti; amfetamine, kanabinoide, benzodiazepine i anksiolitike. Dijagnoza je glasila: mješoviti poremećaj ponašanja i osjećaja uz štetnu konzumaciju sredstva ovisnosti. Po ostanku na odjelu, mladić je nezadovoljan te verbalizira osjećaj nemogućnosti duljeg boravka u zatvorenom prostoru. Vidljiva je emocionalna nestabilnost, impulzivnost te sklonost funkcioniranju po principu potpunog zadovoljenja svojih potreba.

U prosincu 2012. godine se na kontrolnom ročištu uz prisustvo Centra za socijalnu skrb i odgajateljice odgojne ustanove utvrđuje da maloljetnik ne izvršava i ne poštuje obveze koje proizlaze iz izrečene odgojne mjere. Maloljetnik se obvezuje pohađati svakodnevno Dom za odgoj djece i mladeži kao i podvrgnuti se psihosocijalnom i edukativnom programu. Na sljedećim ročištima se utvrđuje kako maloljetnik većinu obveza ne izvršava te ne pokazuje veliki pomak.

U lipnju 2013. godine maloljetnik je hospitaliziran. Zatečen je u blizini tramvajske pruge, potpuno dezorijentiran. Bio je pozitivan na opijate, LSD kao i marihuanu te benzodiazepin. Majci se savjetovalo poslati maloljetnika u komunu ali ona smatra da je bolje vratiti ga u odgojni dom. Majka je upozorena da ne preuzima sina na vlastitu odgovornost iz bolnice.

U studenom 2013. godine, odgojna mjera pojačane brige i nadzora uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi zamjenjuje se odgojnom mjerom upućivanja u odgojni zavod.

Do zamjene mjere je došlo nakon nekoliko ročišta u kojima je vidljivo da maloljetnikovog napretka nema, u lošem je društvu te ne pohađa školu. Predstavnica Centra za socijalnu skrb navodi kako maloljetnik progredira konzumaciji opojnih droga i to je sada na razini prave ovisnosti. Majka tvrdi kako je maloljetnikov najveći problem konzumacija marihuane i

njegovi živci. Maloljetnik je tijekom provedbe odgojne mjere pojačane brige i nadzora uz boravak u odgojnoj ustanovi postao ovisnik i više nije sposoban brinuti se za sebe.

Zamijenjena mjera nalaže da se maloljetnik javi u odgojni zavod Turopolje do 13. veljače 2014. godine.

17. veljače 2014. godine odgojni zavod javlja kako se maloljetnik nije javio na izvršavanje odgojne mjere, a dva mjeseca kasnije Županijski sud u Zagrebu raspisuje tjeralicu prema maloljetniku koji se krije radi izvršenja odgojne mjere.

Početak svibnja maloljetnik je zatočen i legitimiran na kućnoj adresi. Zatim stiže u Odgojni zavod Turopolje.

Na idućem kontrolnom ročištu se maloljetnikova majka ne pojavljuje. Maloljetnik nema popratnih znakova ovisnosti i još je uvijek na odjelu dijagnostike. Fizički djeluje dobro, a majka ga je jednom posjetila u odgojnom zavodu. Pronalazi i djevojku te traži odobrenje za kontakt sa njom. Zbog napretka u ponašanju, u kolovozu 2014. godine je maloljetniku odobren izlaz sa majkom i djevojkom u trajanju od 4 sata. Maloljetnik iskorištava nepažnju majke i bježi. Nakon što se nije vratio u dogovoreni termin u zavod, pokušava se kontaktirati majku koja je nedostupna te se izdaje tjeratica. Krajem rujna majka se javlja u Centar za socijalnu skrb. Ne zna gdje je maloljetnik, nije suvisla i nepovezano skreće s teme.

Početak 2015. godine maloljetnik je uhićen i vraćen u Turopolje. Nakon povratka u Odgojni zavod, maloljetnik je proveo 15 dana na detoksikaciji i stabilizaciji. Navodi kako je do bijega došlo slučajno, shvatio je da je na slobodi i da je ljeto te je iskoristio priliku. Tijekom bijega je podlegao svojoj ovisnosti. Uznemirilo ga je što se nije vratio u Odgojni zavod pa se htio smiriti te je dobio od prijatelja nekoliko bombona i tako je recidivirao i nastavio sa drogiranjem kroz cijeli bijeg.

U travnju 2015. godine odgajatelji javljaju kako je kod maloljetnika vidljiv napredak, pohađa tečaj za prevenciju ovisnosti te ima sve bolji odnos sa majkom. U Odgojnom zavodu je završio tečaj za pripremu pizza i bureka te je dobrog ponašanja prema odgajateljima. Vidljivo je da mu majka ne predstavlja nikakav autoritet niti oslonac, stalno ga opravdava, izmišlja priče te pozornost skreće na sebe i na svoje probleme.

Bliži mu se i matura, a odnos sa majkom ga više ne opterećuje niti uznemiruje. U kolovozu mu se dozvoljava izlazak u trajanju 24 sata sa kojeg se nije vratio te je ponovo izdana tjeeralica za njime.

Zatečen je i priveden u Zagrebu te je pozitivan na više droga. Biva smješten u Odgojnu skupinu u Sisku gdje se ponovno detoksicira od opijata, a zatim je vraćen u Turopolje. Nakon redovnog testiranja na opijate, u nalazu je vidljivo da konzumira drogu stoga je opet vraćen u posebnu odgojnu skupinu u Sisku. Zbog neučinkovitosti ovih mjera, Odgojni zavod predlaže odlazak maloljetnika u komunu.

U siječnju 2016.godine uvjetno se otpušta iz odgojnog zavoda te mu se izriče posebna obveza stručnom postupku odvikavanja od droge i drugih ovisnosti. Maloljetnik odlazi u zajednicu NE-ovisnost 4. siječnja 2016.godine. S obzirom da je maloljetnik napunio 21.godinu, obustavlja se izvršenje odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod. Maloljetnik zajednicu NE-ovisnost napušta svojevrijedno 13.lipnja 2016. godine.

4.2.OSOBNOST, PONAŠANJE, TIJEK ŠKOLOVANJA, OBITELJSKE PRILIKE I RANIJE SOCIJALNOZAŠTITNE I KAZNENOPRAVNE INTERVENCIJE

Maloljetnikova majka rođena je u Zagrebu 1969.godine. Završila je jedan razred srednje škole i zatim tečaj za daktilografa. Nezaposlena je te je samohrani roditelj. Dugogodišnja je ovisnica o opijatima a od 1992.godine nalazi se na heptanonskoj terapiji. Dijagnosticiran joj je hepatitis C kojeg nije liječila. Otac maloljetnika za svoga života nikad nije sudjelovao u odgoju maloljetnika, a preminuo je 2006. godine. On je također bio ovisnik o narkoticima te je 2006. godine počinio suicid, dok je majka od oca duševni bolesnik.

Maloljetnik i njegova majka se nalaze na tretmanu Centra za socijalnu skrb Trešnjevka, a majka je od Centra za socijalnu skrb dobivala i mjesečnu naknadu od 970,00 kn. Zbog neredovitog javljanja, pomoć je obustavljena 2006. godine. Maloljetnik i majka žive u stanu sa bakom veličine 45m² čiji su vlasnici djed i baka, a od prije nekoliko dana žive u iznajmljenom stanu veličine 50m² gdje maloljetnik ima svoju sobu.

Odnosi između maloljetnikove majke i njezine majke su duboko narušeni. S obzirom na kvadraturu stana kojeg su koristile, sukobe su teško izbjegavale. Najčešći povod sukoba su

bili režijski troškovi koje maloljetnikova majka nije podmirivala. Međusobno su se često optuživale za verbalne i fizičke napade, a njihove su izjave u koliziji. Maloljetnikova majka navodi kako baka njezinog sina često tuče a nju previše kontrolira, dok baka navodi kako se maloljetnikova majka „drogira i nije dobra majka“.

Policija je 2007. godine intervenirala u obitelj kada je maloljetnikova majka verbalno i fizički napala svoju majku. Maloljetnikovoj majci je bila izražena mjera nadzora na izvršavanjem roditeljske skrbi.

Nakon incidenta između majke i bake, maloljetnik je bio na obradi kod psihologa. Utvrđuje se da postoji tendencija heteroagresivnom ponašanju koje se lako može iskazati i intenzivirati ulaskom u adolescenciju i uslijed daljnjeg izlaganja neprijateljskom i agresivnom ponašanju. Na testu intelektualnih sposobnosti postigao je rezultat koji ga svrstava u kategoriju intelektualno superioran. Maloljetnik je u osnovnoj školi bio odličan učenik. U sedmom je razredu bio vrlo dobar pa ga je majka upisala u drugu školu kako bi ostvario što bolji uspjeh u osmom razredu, radi upisa u srednju školu. Bavio se karateom, gdje je ostvarivao izvrsne uspjehe. Majka navodi kako se maloljetnik voli igrati, čitati, voziti bicikl i slično. Zaduženja u kući ima, ali ih ne izvršava.. Maloljetnik je primao psihološku pomoć u Psihijatrijskoj ustanovi za mladež u Zagrebu iz razloga što odbija odlazak u novu školu. Zbog neredovitih odlazaka na dogovorene termine terapije, doktor iz Psihijatrijske bolnice za djecu Zagreb obavještava o nemogućnosti daljnjeg liječenja. Maloljetnik nije niti krenuo pohađati nastavu.

4.3 RIZIČNI ČIMBENICI U OBITELJI

U ovom slučaju postoji nekoliko rizičnih čimbenika koji su utjecali na maloljetnikovu delinkvenciju i ovisnost.

Prvi je čimbenik obilježje ličnosti. Kod maloljetnika je vidljiva agresivnost i emocionalna nestabilnost kao posljedica životnih uvjeta. Usko s ovim su i povezane i obiteljske prilike. U maloljetnikovom životu nije prisutna očinska figura a majka nije adekvatna odgajateljica.

Prisutne su i teške materijalne prilike, s obzirom da maloljetnikova majka ne radi a i ne prima stalnu socijalnu pomoć što je utjecalo na maloljetnikov psihosocijalni razvoj. Uvjeti stanovanja su u ovom slučaju bili rizični čimbenik, s obzirom da maloljetnik nema svoju sobu

i živi u vrlo malenom stanu gdje nema privatnosti. U situaciji kada je životni prostor malen, a broj članova velik postoje veće šanse do nastajanja konflikata, čemu je maloljetnik redovito svjedočio.

Društvena zajednica je također utjecala na maloljetnikovu delinkvenciju i ovisnost s obzirom da se pridružio skupini delinkventnih dječaka o čemu i govori teorija delinkventne subkulture. Ipak, najvažniji čimbenik je činila majčina ovisnost i samim time neadekvatnost odgajanja djeteta i pružanja mu kvalitetnih životnih uvjeta.

5.ZAKLJUČAK

Na sam spomen riječi „maloljetnici“, većina ljudi se prisjeti tog teškog, zbunjujućeg ali i buntovnog razdoblja. Upravo je to vrijeme kada mlade osobe pokušavaju pronaći sebe. U procesu tog traženja, nerijetko se eksperimentira sa raznim drogama. Iako takvo eksperimentiranje najčešće započinje zbog pritiska vršnjaka; kao što kažu podaci Ureda za suzbijanje zlouporabe droga iz 2015. godine, put prema ovisnosti i delinkvenciji može dolaziti i iz obitelji.

Socijalizacija je proces vođenja ljudi u prihvatljiv obrazac ponašanja kroz informacije, odobrenja, nagrade i kazne. Uključuje učenje sistema potrebnih za funkcioniranje u društvu. Socijalizacija je razvojni proces na koji utječu obitelj i vršnjaci, susjedi, učitelji i drugi autoriteti (Siegel, Welsh, 2010: 102). Taj bitan proces, ukoliko nije vođen od strane adekvatnog autoriteta, može rezultirati maloljetničkom delinkvencijom. Upravo je takav primjer i prikazan u analiziranom slučaju.

Brojke prikazane u ovom radu potvrđuju visoke stope razvedenih brakova, a razvod roditelja uvelike može utjecati na nastanak maloljetničke delinkvencije. Prikazane su i visoke brojke trendova zlouporabe droge u svijetu kao i u Hrvatskoj.

Sociolog Robert Agnow razvija svoju „General strain theory“ koje predstavlja viđenje Mertonove teorije. „Strain“ je stanje uzrokovano neuspjehom postizanja društvenih ciljeva (Siegel, Welsh, 2010: 99). Agnow u svojim podtipovima straina radi podjelu na 3 vrste straina. Jedan od tipova „strain as a presentation of negative stimuli“ kaže kako strain može biti uzrokovan negativnim stimulansom. U tu kategoriju spadaju svi događaji koji indiciraju

bolne situacije u socijalnoj interakciji kao što su zlostavljanje djece, kriminalna viktimizacija, neuspjeh u školi i stresni događaji (Siege, Welsh, 100). Maloljetnik je u analiziranom slučaju situacija doma bila stresna a njegova majka je zbog svoje ovisnosti bila negativan stimulans. Na temelju navedenih podataka jasno se može zaključiti kako ovisnost roditelja može biti rizičan čimbenik te djelovati na maloljetnika potpuno destruktivno.

6. LITERATURA

Birckbeck, C., Morillo, S., Crespo, F. (2010): » Chapter 27; Venezuela«u Junger Tas, J., Haen Marshall, I., Enzmann, D., Killias, M., Stekete, M. Gruszczynska, B. (ur): *Juvenile Delinquency in Europe and Beyond*, USA, Springer

Junger Tas, J., Haen Marshall, I., Enzmann, D., Killias, M., Stekete, M. Gruszczynska, B. (ur) (2010) : *Juvenile Delinquency in Europe and Beyond*, USA, Springer

Kujundžić, J. (2016): *Mladi i droga- pregled statističkih podataka*. Power point prezentacija. Udruga sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i stručnjaka za djecu i mladež

Marshall, I.H., He, N. (2010): » Chapter 10; USA«u Junger Tas, J., Haen Marshall, I., Enzmann, D., Killias, M., Stekete, M. Gruszczynska, B. (ur): *Juvenile Delinquency in Europe and Beyond*, USA, Springer

Nežić, A. (2016): »Demografija razvoda u Europi«, prvostupnički rad, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb

Savoie, J. (2010): » Chapter 9; Canada«u Junger Tas, J., Haen Marshall, I., Enzmann, D., Killias, M., Stekete, M. Gruszczynska, B. (ur): *Juvenile Delinquency in Europe and Beyond*, USA, Springer

Shoemaker, D. (2008): *Juvenile Delinquency*, USA, Rowman & Littlefield publishers, inc.

Siegel, L., Welsh, B. (2010): *Juvenile Delinquency: The Core*, 4 izdanje, izdavač: Wadsworth

Utjecaj nasljednih čimbenika (2013), Institut za sretnu djecu, mladež i obitelj, <http://radosnaobitelj.com/index.php/obiteljski-odnosi/95-utjecaj-nasljednih-cimbenika> (stranica posjećena 4. svibnja 2017).

Zakon o sudovima za mladež. *Narodne novine*, 84/2011